

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

สภาพการรับรู้เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารของราชการ ในประเทศไทย

- เป็น “สิทธิ” ที่มีอยู่อย่างจำกัด
- เป็นข้อมูลที่ถูกกำหนดให้เป็น “ความลับ” ของราชการตามระเบียบรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๑๗
- การบริหารราชการและการให้บริการแก่ประชาชนทั่วไปเป็นไป อย่างขาดข้อมูล

ความเป็นมาในการเสนอให้มีการตรากฎหมายว่าด้วยข้อมูลข่าวสารของราชการ

พ.ศ. ๒๕๓๕ : นายอานันท์ ปันยารชุน ให้ความเห็นชอบในการจัดตั้งคณะกรรมการ เพื่อยกร่างกฎหมายว่าด้วยข้อมูลข่าวสารของ ราชการขึ้น โดยด าเนินการร่วมกันระหว่างสำนักงาน คณะกรรมการ กฤษฎีกาและคณาจารย์ของ มหาวิทยาลัยต่าง ๆ

ความเป็นมาในการเสนอให้มีการตรากฎหมายว่าด้วยข้อมูลข่าวสารของราชการ

พ.ศ. ๒๕๓๕ : นายชวน หลีกภัย ตั้งคณะกรรมการพัฒนาระบบบริหารราชการแผ่นดิน คณะกรรมการนี้ ได้ตั้งคณะอนุกรรมการร่างกฎหมาย เกี่ยวกับวิธีพิจารณาทางปกครอง

พ.ศ. ๒๕๓๘ : นายบรรหาร ศิลปอาชา

พ.ศ. ๒๕๔๐ : พล.อ. ชวลิต ยงใจยุทธ

ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ๑๐ ก.ย. ๒๕๔๐ มีผลบังคับใช้ ๙ ธ.ค. ๒๕๔๐

โดยมีประเทศสวีเดน เป็นประเทศแรกที่มีกฎหมายลักษณะนี้

ประเทศไทย เป็นประเทศแรกในเอเชียที่มีกฎหมายนี้ โดยรวมกฎหมาย ๒ เรื่อง เข้าไว้ใน พ.ร.บ.๗ ฉบับนี้ คือ

๑. กฎหมายเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารของราชการ

๒. กฎหมายเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๑. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๔๑ และ ๕๙

๒. พ.ร.บ. จัดตั้งศาลปกครองฯ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๔๒

๓. พ.ร.บ. วิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ มาตรา ๔๐ วรรค ๒

๔. พ.ร.บ. ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ มาตรา ๕ และ ๘

๕. พ.ร.ฎ. ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการ บ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖ มาตรา ๓๘

“สิทธิได้รู้” ตามรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ หมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ

มาตรา ๔๑

๑. ได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครอง ของหน่วยงานของรัฐ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

๒. เสนอเรื่องราวร้องทุกข์ต่อหน่วยงานของรัฐและได้รับแจ้งผลการพิจารณาโดยเร็ว

๓. ฟ้องหน่วยงานของรัฐให้รับผิดเนื่องจากการกระทำหรือละเว้นการกระทำของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ

มาตรา ๕๙

มาตรา ๕๙ รัฐต้องเปิดเผยข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยงานของรัฐที่มีข้อมูลความมั่นคงของรัฐหรือความลับของทางราชการตามที่กฎหมายบัญญัติ และต้องจัดให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารดังกล่าวได้โดยสะดวก

พ.ร.บ. จัดตั้งศาลปกครองฯ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๔๒

ส่วนที่ ๑

การฟ้องคดีปกครอง

มาตรา ๔๒ ผู้ใดได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหาย หรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหาย โดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้อันเนื่องจากการกระทำหรืองดเว้นการกระทำของหน่วยงานปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือมีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง หรือกรณีอื่นใดที่อยู่ในเขตอำนาจศาลปกครองตามมาตรา ๙ หรือการแก้ไขบรรเทาความเดือดร้อนหรือความเสียหายหรือยุติข้อโต้แย้งนั้น ต้องมีคำบังคับตามที่กำหนดในมาตรา ๗๒ ผู้นั้นมีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครอง

ในกรณีที่มีกฎหมายกำหนดขั้นตอนหรือวิธีการกำหนดการแก้ไขความเดือดร้อนหรือความเสียหายในเรื่องใดไว้โดยเฉพาะ การฟ้องคดีปกครองในเรื่องนั้นจะกระทำต่อเมื่อมีการดำเนินการตามขั้นตอนและวิธีการดังกล่าว และได้มีการสั่งการตามกฎหมายนั้น หรือมิได้มีการสั่งการในเวลาอันสมควร หรือภายในเวลาที่กฎหมายนั้นกำหนด

พ.ร.บ. วิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ มาตรา ๔๐ วรรค ๒

มาตรา ๔๐ คำสั่งทางปกครองที่อาจอุทธรณ์หรือโต้แย้งต่อไปได้ให้ระบุในกรณีที่อาจอุทธรณ์หรือโต้แย้ง การยื่นคำอุทธรณ์หรือคำโต้แย้ง และระยะเวลาสำหรับคำอุทธรณ์หรือการโต้แย้งดังกล่าวไว้ด้วย

ในกรณีที่มีการฝ่าฝืนบทบัญญัติตามวรรคหนึ่ง ให้ระยะเวลาสำหรับการอุทธรณ์หรือการโต้แย้งเริ่มนับใหม่ตั้งแต่วันที่ได้รับแจ้งหลักเกณฑ์ตามวรรคหนึ่ง แต่ถ้าไม่มีการแจ้งใหม่และระยะเวลาดังกล่าวมีระยะเวลาสั้นกว่าหนึ่งปี ให้ขยายเป็นหนึ่งปีนับแต่วันที่ได้รับคำสั่งทางปกครอง

พ.ร.บ. ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ มาตรา ๕ และ ๘

มาตรา ๕ หน่วยงานของรัฐต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหายในผลแห่งละเมิดที่เจ้าหน้าที่ของตนได้กระทำในการปฏิบัติหน้าที่ ในกรณีนี้ผู้เสียหายอาจฟ้องต่อหน่วยงานของรัฐดังกล่าวได้โดยตรง แต่จะฟ้องเจ้าหน้าที่มิได้

ถ้าการละเมิดเกิดจากเจ้าหน้าที่ซึ่งมิได้สังกัดหน่วยงานของรัฐแห่งใดให้ถือว่ากระทรวงการคลังเป็นหน่วยงานของรัฐที่ต้องรับผิดชอบตามวรรคหนึ่ง

มาตรา ๘ ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายเพื่อการละเมิดของเจ้าหน้าที่ให้หน่วยงานของรัฐมีสิทธิเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนดังกล่าวแก่หน่วยงานของรัฐได้ถ้าเจ้าหน้าที่ได้กระทำการนั้นไปด้วยความจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

พ.ร.ก. ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการ บ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖

มาตรา ๓๘ เมื่อส่วนราชการใดได้รับการติดต่อสอบถามเป็นหนังสือจากประชาชนหรือจากส่วนราชการด้วยกันเกี่ยวกับงานที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการนั้น ให้เป็นหน้าที่ของส่วนราชการนั้นที่จะต้องตอบคำถามหรือแจ้งการดำเนินการให้ทราบภายในสิบห้าวันหรือภายในกำหนดเวลาที่กำหนดไว้ตามมาตรา ๓๗

หลักการของกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการ

- การเปิดเผยเป็นหลัก ปกปิดเป็นข้อยกเว้น
- ให้ความสำคัญคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล
- “สิทธิรับรู้” ไม่ต้องมีส่วนได้เสีย

สิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารของทางราชการ

Right to Know

ความหมายของข้อมูลข่าวสารของราชการ ตาม พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

“ข้อมูลข่าวสาร” หมายความว่า สิ่งที่จะสื่อความหมายให้รู้ เรื่องราวข้อเท็จจริงหรือข้อมูลสิ่งใด ๆ ไม่ว่าการสื่อความหมาย นั้นจะทำได้โดยสภาพของ สิ่งนั้นเองหรือผ่านวิธีการใดๆ และ ไม่ว่าจะได้จัดทำไว้ในรูปเอกสาร แฟ้ม รายงาน หนังสือ แผ่นผัง แผนที่ ภาพวาด ภาพถ่าย ฟิล์ม การบันทึกภาพ หรือเสียงการบันทึกโดยเครื่องคอมพิวเตอร์หรือวิธีอื่นใดที่ทำให้สิ่งที่บันทึกไว้ปรากฏได้

“ข้อมูลข่าวสารของราชการ” หมายความว่า ข้อมูลข่าวสารที่อยู่ ในความครอบครอง หรือควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐไม่ว่า จะเป็นข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานของรัฐหรือข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับเอกชน

“ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล” หมายความว่า ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับ สิ่งเฉพาะตัวของบุคคล เช่น การศึกษา ฐานะการเงิน ประวัติ สุขภาพ ประวัติอาชญากรรม หรือประวัติการทำงาน บรรดาที่มีชื่อ ของผู้นั้นหรือมีเลขหมาย รหัส หรือสิ่งบอกลักษณะอื่นที่ท าให้รู้ตัว ผู้นั้นได้เช่น ลายพิมพ์นิ้ว มือ แผ่นบันทึก ลักษณะเสียงของคนหรือ รูปภาพ และให้หมายความรวมถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่ง เฉพาะตัวของผู้ที่ถึงแก่กรรมแล้วด้วย

“หน่วยงานของรัฐ” หมายความว่า ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ ส่วนราชการสังกัดรัฐสภา ศาลเฉพาะในส่วนที่ไม่เกี่ยวกับ การพิจารณาพิพากษาคดี องค์กรควบคุมการประกอบ วิชาชีพ หน่วยงานอิสระของรัฐและหน่วยงานอื่นตามที่ ก าหนดในกฎกระทรวง

องค์กรที่ใช้อำนาจตามกฎหมาย

- องค์กรควบคุมการประกอบวิชาชีพ
- สภาพนายความ
- แพทยสภา
- คณะกรรมการควบคุมการประกอบอาชีพ
- วิศวกรรมและสถาปัตยกรรม
- เนติบัณฑิตยสภา
- สภาผู้สอบบัญชีรับอนุญาต